

משורר חדש.

מישירי אביגדור פיארשטין, קבץ ראשון, בודאפעשט, תרע"ב,
בהוצאת הסתדרות הציונים בהונגריה.

עוד קודם שראיתי ממנו אפילו שיר אחד בדפוס, וכבר שמעתי מדברים עליו כמו על "גדול". כמדומני, כי זה לא כבר קראתי, שאחדים משיריו תורגמו גם בתרגום לועזי באיזה קובץ ביחד עם אלה של ביאליק ועוד, "הצלחה" זו אי-אפשר לבאר באופן אחר כי אם בזה, שפיארשטין הוא עברי כולו, בכל אופן בנוגע לתוכן שיריו. השירה הצעירה היא כולה שירת היחיד, היא עובה זה כבר את השביל הרחב, הסלול, את דרך הרבים, המוביל בין הנחל הגדול של העבר, ותצא עם שמש את מסלולה היא העובר דרך שדות וגנים, כפר ועיר, היא, השירה החדשה, כאלו עובה זה כבר את העולם הישן שלנו על משואיו וכולה משתוקקת לעולם החדש, הגדול, שם, רחוק רחוק, בארץ של שבעת נחלים—היא חולמת—יושבת לה בת-המלכה היפה ומחכה אל דודה... את האם הוקנה, את רחל הכבדה על בניה ומאנה הנחם, כאלו שבחו זה כבר, והנה בא משורר חדש והביא כמנה שוב פריסת-שלום חנה. הוא עורר שוב את הכנור הישן וחפץ להציא ממנו קולות ונגנות-קולות, הוא חפץ שיב ללכת בעקבות השירה העברית המרדיציונית, המקובלת, שלבכות ענות העם היא תנים ולחלום את שיבת שבותו היא כנור. הוא אינו מסתפק אפילו בזה, הוא כאלו חפץ לעשות עוד קפיצה גדולה מזה: הוא כאלו חפץ להרש את הצירה דפיוסית העברית המקורית, הפטיטיות, זו של הנבואה. אוהב הוא לדבר בלשון נוכח וקָהא במוראות גדולים ובמופתים שיעשו ושנעשים בשמים וארץ. אמנם בכל אלה היה לו ביאליק למורה-דרך, ואולם בין ביאליק וכינו יש רק דבר אחד קטן: כיה שאצל ביאליק הוא טבעי ומוכן מאליו, עושה רושם פה כדבר מלאכותי קצת, כאלו נעשה כמנות מבון; כיה שאצל ביאליק בא בכח טבעי כפריץ-מים המתפריץ פתאם ומכה ודוחף אותך ממקומך

ברעש איתנים, נמשך והולך פה לאט לאט ובא בזחילה של צנור, כיה דברי כאש נאום ה' וכפטיש יפוצץ סלע" — סימן זה מסרו לנו נביאינו הקדמונים, כל שירה על פטום, שאינה באה כורם מים כבירים וכשאון גלי הים, אלא נמשכת והולכת אפילו כנחל שטן ואפרסטון, אינה שירה. מתחיל אני לקרוא בספר:

"קרוב-עורון וקנתן של שנים אלפים

אקרע מעיניכם ואשאל בסערה:

שמעו-נא, רבותי, דינים וממחים,

העוד תת לא תתנו לחיים התפרה?

הלגצח יאכלנו החרם הארור

בו שממית הנלות אותנו הליטה?

ותכנו של עולם—צל כשר ומרפה,

ותיי-כל חיים הם פסול-פשחיתה?

שמצת עולמים ויטום-הראון.

קרננו: תל הרבות, חיינו: מהומה;

נא אמרו: האפסה כל-תקוה לטיפס

מיטביעים ושבועה שערי הטיטאה?

האפס כל חזון לפקוח עינים

ולתביט לרגע מול זתר השמש?

ועד נמק כל בשר, ועד תום כל נשמה

תהיו יושבים וקופאים על שמרי האמש?

שאו נא עיניכם: התראו הפלא?

מעשה-מרפכה פה הולך וקרב.

נא הטו אזניכם, התשמעו השירה

הבוקעת ועולה בעולמנו החרב?"

מה אתם אומרים למשורר-רבולוציונר כזה—המדבר רחמים ותחנונים?

"קרוב-עורון זקנת שנות אלפים" הוא הפץ לקרוע מעינינו — והוא רחמים יעורר, רכות ידבר ובתחנונים, ישאל בסערה? נביא הוא הפץ להיות והוא אינו מכה אנשים בשבט פיו, אלא מיסר ומוכיח את בני-אדם ובא אליהם ברוב דברים, למה תרבה אמרים, בן-אדם משורה, על און בלתי שומעת; כרוק ברק ויהמם? — אם נביא אלהים אתה...

אמנם אין לנו שום רשות להיות מסופקים אף רגע ברגשותיו הטובים והיפים של מר פיארשטין. אדרבה, מי שיקרא את שיריו בשימת-לב, אי-אפשר שלא יראה, כי לפנינו אחד האנשים הטובים שבנו, אחד מבעלי הלב, המרגיש את עומק הצער של עם הולך חשכים זה שנות אלפים, ושמה לפעמים באור התקוה הנוצץ מרחוק, אבל רגש זה אין נעשה אצלו לדבר המפריא ומוליד, כי דבר זה צריכים אנו לדעת ולשים אל לב שרגש כשהוא לעצמו אינו עוד שירה, אלא דבר המוליד את השירה, זל הלך-הנפש המרומם, המשתפך בצלילי שיר והפועל עלינו מין פעלה חזרת... מי שלב רגש לו צריך עוד להסר עליון, שגראה לו את נלאי היצירה ואת דרכיה ויעשה אותנו שותף במעשי בראשית. מר פיארשטין לעת-עתה אינו יודע עוד את הפלא הזה, בכל אופן אפשר לנו להגיד זאת בנוגע לשיריו הפטיטיים, הוא אמנם בעל רגש, אבל אין רגש זה יורד

אצלו עמוק לתוך מחבא הנפש ובא ועולה אחר-כך בתור דבר חוש, בתור יצירה חדשה, שנצרפה הרבה וכאלו נוצרה מחדש. בשיריו הפטיטיים אין הוא יוצר כלל. יש לו איזה צליל שירי ואינו נעימה לירית, אבל לשירי הרעם והועם שלו אין אפילו הד של רעם וועמו אינו מבעית כלל, כי הצור הקשה שלו אינו מגובש ומלוטש והוא רך, נוזל ונמס בידים. מלבד זאת או, יותר נכון, הודות לזאת, שיריו אלה הם לרוב גם מחוסרי צורה וסגנון. הרגש כשהוא לעצמו הוא רק מין חומר היולי ורק היוצר נותן לו דמות וצורה ועושה אותו לכריה היה כשהיא לעצמה, ומי שאיננו יוצר, כי אם בעל-רגש, אי-אפשר שלא יתן לנו מין ההו-נבהו שלפני מעשי בראשית. אצל המשורר כל רגש הוא בבחינת ביצה שממנה אפשר להולד אפרוח חי, אבל ביצה כשהיא לעצמה אינה עוד אפרוח ואינה עוד דבר שיש בו רוח חיים והוא פועל פעולת חיים.

אפשר אמנם, שכל החכרונות והפנטזים הגלויים האלה שבשיריו הם לא חכרונות עצמיים של מד פיארישטין; אלא באו לו במקרה, משום זה שהפן הוא להשתמש בכשרונו שלא במקומו, לא רק איזהו חכם המכיר את מקומו, אלא גם משורר צריך לדעת את מקומו, ונוטה אני לחשוב, שכל החכרונות האלה הם מקריים דוקא אצלו ובאו עליו בחור עונש על שהוא משהמש בכשרונו שלא כמבעו. השירה הפטיטית בכלל בימינו אלה היא קצת דבר שעבר זמנו. המשור הפטיטי בכלל צריך להיות אדם סבעי במדה גדולה ופורציה הגונה מדמו של האדם הקרוב עם קרדום הצור הגדול שבידו ועם אבריו הנקשים צריכה להיות נולת בדמו. הרצון שלו צריך להיות כוהש דרים ושובר כלעים, יכשהוא פוגש מכשולים על דרכו ירעם הרעם ויברק הברק... האדם המודרני עם קומץ העצבים שלו ועם כל בערבת עורקיו הדקים אינו מסוגל כלל לדברים כאלה. הרצון שלו נפגש זה אלף אלפי פעמים בדרכו עם הרים גדולים והודו נשל ממנו והוא געשה חלש וכהת. לאדם זה אין עוד גם אותה הצטטצמות הנפש ואותו הריפון של רצון בדבר אחד; טאות עיניים ואלפי דברים עומדים, מחכים עליו ומשכננים לפתחו ולכלם הוא נותן קצת מדעתו ורצונו, מר פיארי-

שטין, כמו שהוא מתגלה לפנינו בשיריו, הוא נוטה דוקא להיות אדם מודרני במלוא טובן המלה עם רפלקסיותו של בן-האדם המודרני ועם חוסר-רצונו ונטיותיו הרבות לארבע רוחות העולם — ואדם כזה חפץ להיות דוקא למין הגשמה של רצון וחפץ, פעולה ומעשה, ואומר על עצמו, כי נביא חי בקרבו, מחיקק ספון בו... חלק גדול משיריו מוקדש לאותם הקרעים הנפשיים של היהודי המודרני, שבין המורח שלו והמערב שלו, ההוה שלו והעתיד שלו, ואיש כזה, שאין שלום בנפשו ואין הרמוניה ואחדות בדבריו ומעשיו, חפץ להיות דוקא בידה דרך... אכן אם מצד זה נביט על המשורר החדש, או בודאי שלא יתראה בעינינו בלתי מענין. יש שירים אחדים בקובץ השירים, המזכירים לנו במלים מועטות את המצב-הנפש המיוחד של המשורר המודרני, והם יפים מאד גם בהכנס, גם בצורהם וגם בסגנונם. הנה, כדרך:

„ותשאלו בחפזי: מי אני? — מאומה.

זיק ענן מתנשא על רוח: על נפשו הרתומה.

ותשאלו בחפזי: מה הפזי? — מאומה.

נשמתו מעטקט שכורה ומעטקט ענומה.

ותשאלו בחפזי: אי מהות? — מאומה.

למענכם נראיתי כרגע ודרך סתומה.”

מי שכתב את השיר הנחמד הזה בודאי שהוא משורר, פה גם עוז ההבעה, גם למוש הניב, מעוט המחיק את המרובה. השיר הזה ככל קטנו הוא אירגניסכום שלם, שיש בו נישמת חיים, והשיר הזה אינו היהודי בקובץ, המלא חן וזחר, וכל אלה דוקא קטנים, סגורים ומלוטשים. הנה גם, חצנת:

הקירות לי רומזים —

הקירות לי רומזים: חורו פניך.
התמונות לי קודצות: לישא כל זכרון
הספרים נאנחים: עיפות עיניך.
העשן לי לוחש,
העשן לי לוחש: שפרון, שפרון.

השעון אמ ספה —

השעון אמ סכה: גם אתה, גם אתה.
הגר לי מתהבב: אפלה, אפלה.
ושכינה חרדה תניטק את מצחי:
לך ששב. סכה.”

אופי היא בעד משורר מטיפוס זה — מה שחלק מיוחד משיריו נקרא בשם „לב-אטי” והוא, החלק הזה, מוקדש כלי, לנישמת אמו הברוכה. החלק הזה מלא כילו השתפכות הנפש והמענות תחנה של נפש חולה ודאבה, רכה והלשה הצריכה לדחסי אם וליד אם רכה, שתלכף ותעיד, תנחם ותרפא...

בתור משורר מהחיל לא קשה כלל למצוא אצל פיארישטין זה עקבות השפעות שונות של ביאליק ואחרים, ואפילו קצה הקיים לפעמים בסגנון (השיר „החורת”, למשל — עמוד 99 — הוא בצורתו יסגניו חקון להשיר „ראיתיה” של ביאליק). אכן אם עתיד פיארישטין לעמוד על עצמו, עצמיותו ועל סוד נשמתו וכשרונו הפבעי יתגבר על כל הפגמים, שדבק בו בדרך הלוכו — או בודאי שלא יברך את הסחררות הציוניים בהוגריות, שמתרו לקבץ את שירת ולהציאם בלם לעיני השמש שדם שהגיעה שעתם.